

SKLAPATELJ: HRVATSKI FILMSKI SKLADATELJI – IVO TIJARDOVIĆ

15. listopada 2023. Igor Yuri Jurilj [EDIT POST](#)

Izvor fotografije: Hrvatski Glazbeni Zavod

Vrijeme čitanja: 7 minute

Skladatelji filmske glazbe nevidljivi su mađioničari emocija kojima upravljaju u pozadini naših uranjanja u tuđe istine u 24 sličice u sekundi. Oni postavljaju ton i temelje mostova između filma, kulture i glazbenog svijeta. Njihove note nisu samo doprinosi filmu, već i zvučno tkivo naše kulture koje prečesto pada u tišinu pozadine. Skladatelji koji dolaze nakon zadnjeg udarca filmske klape arhitekti su naših gledateljskih iskustava.

Ivo Tijardović

“Renesansni čovjek” otrcana je sintagma koja se danas često koristi za pojedinačno kreativno izražavanje, proizašlo iz pritiska kapitalizma. Ipak, koliko je stvarnog majstorluka u njihovoj (re)kreativnosti, kao kod umjetničkih velikana jamče temeljitost, iskrenu opčinjenost i neobuzdanu znatiželju?

ZIHER.hr

znauzega obiljezila njegov život, život njegova grada, a zaostao i institucija kojima je udario temelje, dao razvojne okvire, a svojim je djelom dao potpis epohi koja je eksplodirala kreativnošću.

Tijardović, rođen u znaku djevice, rođendan dijeli s Gretom Garbo, Vladom Gotovcem i puno mlađim sugrađaninom Tonijem Kukočem, no možda su zanimljivije paralele s drugim svojim suvremenikom, koji je danas živuća legenda: Alfijem Kabiljom.

Obojica su skLAPateljarnjaci po struci, **arhitekti formalno predani oblikovanju svijeta oko sebe**, no umjesto onog fizičkog, svojim su okolinama odlučili ponuditi apstraktne prostore lišene opipljivosti. Svaka duša ima pravo biti žitelj ili stanar, neovisno o geografskoj točki. Nije neobično da su u načinu strukturiranja svijeta promijenili žanr: arhitektura i skladanje dijele visoku razinu kreativnosti potrebnu za maštovito kombiniranje elemenata, promišljanje kompozicija i međuodnosa elemenata zamišljene skladne cjeline, sposobnost izražavanja osjećaja kroz dizajn (zvuka), balansiranje između harmonije i kontrasta, te suživot njihove kreacije i publike; bilo kroz građevine ili glazbu koja gradi privatne i intimne utopije.

Svijet se ponosi samo trima skladateljskim imenima filmske glazbe čije je srednje ime arhitektura. Uz dva naša tu je **Tōru Takemitsu** – skladatelj Kurosawinog filma „Ran” – i to one čuvene, epske scene prve borbe, no papire za planiranje prostora radije su zamijenili partiturama. Ipak, glazbena kompozicija poznaje i druga imena koja su jednom rukom bile za dizajnom prostora: rumunjsko-grčki kreativni genij **Iannis Xenakis** (Giannis Klearchou Xenakis) avangardistički je eksperimentirao s glazbom i zvukom koristeći matematiku i arhitekstonske principe u moduliranju elektronike. No Xenakis nije zalazio u svjetove celuloidne trake.

Ivo Tijardović u umjetničkoj je povijesti Hrvatske ostao zapamćen ne samo kao naš prvi skladatelj filmske glazbe, nego literat i slikar. Rodnom je Splitu i njegovu duhu ostao vjeran cijeli život. Koliko god da danas, u vremenu površnosti, superlativa i nadmetanja, bilo umarajuće isticati prve, Tijardović je bio prvi među prvima svoje klase. Za operetu „Mala Floramye” gradski novinar Ivica Profaca primjerice piše:

“ *Nudi sliku Splita točno onakvom kakvu je u idealnim prikazima imaju najpatriotskije raspoloženi Splićani. Gotovo da bi se reklo, „Mala Floramye” je poput ogledala u kojem se ogleda kraljica u „Trnoružici” – pruža nam točno onakvu sliku kakvu mi Splićani želimo imati o svom gradu i samima sebi. Tu se negdje krije i tajna dugovječnosti i poistovjećenosti Splićana s operetom, posebno sa samom „Floramye”. Nije ta opereta neko veličanstveno djelo i ne može se mjeriti s drugim operetama iz zlatnog doba te kazališne forme. No, ništa to nije važno, jer „Floramye” je Split kakvim ga Splićani najradije žele vidjeti. Likovi u „Floramye” su posebna priča jer su neki od njih na jednak način kao i opereta u cjelini postali dio kolektivnog mentaliteta. Zato su Splićani toliko i osjetljivi na to tko će ih i*

Dvije godine mlađa operetna sestra (1928.) postala je zaštitnim znakom splitskog hrama teatra, kapsulom lokalnog mentaliteta i nacionalnim i kulturnim artefaktom. Operete nisu tema ni ovog portreta SKLAPAtelja kao ni našeg serijala o kreativnim umovima filmske glazbe, ali sukus dviju Tijardovićevih opereta srž je i njegova filmskog skladanja.

Posvećenost Splitu i Dalmaciji očitovat će se u njegovu radu, čak i kada ga **Paulus** prepoznaje kao skladatelja koji je „pisao za filmove snimane u njemačko-jugoslavenskoj koprodukciji” (pri čemu je ondašnja Jugoslavija dala prostor i statiste, pa i neke glavne glumce, ali je glavni producent ipak bio njemački studio Tobis). Bez obzira na producentsku “pripadnost” ovih filmova, može se reći da je Tijardović među prvima sudjelovao u stvaranju umjetničke vrste koja u to vrijeme na našim prostorima nije postojala.

Tijardović je ostvario značajnu karijeru kao skladatelj. Njegova glazba duboko je ukorijenjena u folkloru i nacionalnom glazbenom izrazu, s posebnim naglaskom na dalmatinske motive. Napisao je osam opereta, od kojih su najpoznatije „**Mala Floramy**” i „**Spli'ski akvarel**”. U koštac se hvatao s njemu poznatim, životnim motivima svakodnevice koliko i s bliskim povijesnim događanjima, čineći svoj korpus eklektičnim i razigranim. Za portal [Glazba.hr](https://www.glazba.hr) Petra Crnčević sugerira kako je:

“ Tijardović bio vođen stvaralačkim žarom, velikim i raznolikim talentom i brojnim interesima, a njegovo se djelovanje iz glazbenog širilo na područja književnosti, prevoditeljstva, koreografije, kostimografije, slikanja i crtanja karikatura. Bio je intendant i redatelj, a njegov angažman nije bio usmjeren isključivo na Split, iako je Split bio izvorište njegove inspiracije. Ivo Tijardović bio je i prvi predsjednik Hrvatskog društva skladatelja, kao i jedan od prvih dirigenata Zagrebačke filharmonije.

Prijelomna 1937.

Godina 1937. za splitskog je skladatelja bila prijelomna, a nije ni slutio tjeskobu trenutka kada je sklopio brak s filmom. Godine 1937. u Njemačkoj je Adolf Hitler konsolidirao svoju vlast i nastavio s agresivnim vanjskopolitičkim akcijama: intenziviranjem interesa za širenjem u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi, otvaranjem pitanja Sudeta, dijela Čehoslovačke s njemačkim stanovništvom, povećavajući tako napetosti u regiji.

Nacistička je Njemačka jačala suradnju s Italijom koja joj je dala šire ovlasti u postupanju s Austrijom s kojom smo donedavno bili direktno vezani. Sve te aktivnosti sugeriraju Hitlerovu ambiciju za širenjem nacističkog utjecaja u Europi i pripremu za kasniji sukob. Istovremeno žitelj prve Jugoslavije Tijardović ulazi u svoj prvi filmski, i ujedno prvi jugoslavenski, film u koprodukciji s Njemačkom.

Tridesetih, poslijekriznih i predratnih godina dvadesetog stoljeća, usred njemačkog nacionalsocijalizma u svom usponu, film postaje oaza bijega od stvarnosti. Pored toga, uzbudljiva je tekovina modernizacije i kreativnosti građanske, dokoličarske kulture koja pruža alternativne svjetove koji su i netom prije bili „progovorili“.

Međutim, u vrijeme političke napetosti, film, poput kazališta i kabareta, pružao je gledateljima trenutke opuštanja i radosti. U tadašnjim filmovima, ljepota, jednostavna ljubavna priča i sretan kraj postaju norma, nudeći gledateljima bijeg od nimalo slične svakodnevice. Iako se već od 1927. zvuk pojavljuje u dugometražnom igranom filmu, glazba i dalje ima ključnu ulogu stvarajući atmosferu i čaroliju takvom eskapizmu. Uzbudljivo je to vrijeme za film jer umjetnost postaje oaza radosti u moru političke nesigurnosti.

Češni dokumentaristi i jedan pionirski film, kako to navodi i Paulus u članku „Ivo Tijardović – prvi hrvatski filmski skladatelj za strane producente?” (2014).

Die Korallenprinzessin

Godine 1937. na otoku Zlarinu snimljen je film „Princeza koralja” pod redateljskom palicom **Viktora Jansona** s glazbom koju je napisao Tijardović. U ovećoj sekvenci prikazan je život Zlarinki koje zajedno peru rublje na obali dok pritom pjevaju.

Glavnu ulogu igra Ita Rina, koja je započela svoju glumačku karijeru u Berlinu i postala uspješna glumica. Znete, to je ona „glumica Rina” iz križaljki. „Princeza koralja” poznata je po glazbenim segmentima, uključujući popularne pjesme i dva zboru, što je rijedak element u filmskoj glazbi.

Zborovi su obično korišteni za naglašavanje folklornih aspekata i nacionalnog identiteta u filmovima, što je bio slučaj i u ovom filmu. Nakon projekcije filma Hitlerov je ministar propagande, zloglasni Joseph Goebbels, zabranio prikazivanje Slavena u njemačkim filmovima. Za te Pavelićeve najbliže pajdaše Slaveni su bili *Untermenschen*.

Istog ljeta nastao je film pod radnim naslovom „**Lied der Adria**”, kasnije poznatiji kao „In Banner Kaiser Diokletians”. Također, iste godine stvoren je i prvi hrvatski kratki zvučni film pod nazivom „**Šešir**”. Iako je Ivo Tijardović pisao glazbu za filmove snimane u njemačko-jugoslavenskoj koprodukciji, Paulus zaključuje kako je „Tijardović među prvima sudjelovao u stvaranju umjetničke vrste koja u to vrijeme na našim prostorima nije postojala” (54).

Tijardović – prvi među pionirima

naslova za koje je Ivo Tijardović napisao partituru.

1. „Korallenprinzessin“ (1937), redatelj Victor Janson, igrani film.
2. „Lied der Adria“ (Pjesma Jadrana) (1937), redatelj Hans Beck-Gaden, radni naslov: „In Banner Kaiser Diokletians“ (Pod barjakom cara Dioklecijana), igrani film.
3. „Hänschen klein“ (Mali Ivica) (1937/38), redatelj Arnold Fanck, igrani film.
4. „Koraci slobode“ (1945), redatelj Radoš Novaković, dokumentarni.
5. „Trudbenici na odmoru“ (Radničko odmaralište) (1949), redatelj Živan Šukulić, dokumentarni.
6. „Ciguli Miguli“ (1952), redatelj Branko Marjanović, igrani film.
7. „Revija na dvorištu“ (1952), redatelj Andre Lušićić, animirani film.
8. „Sinji galeb“ (1953), redatelj Branko Bauer, igrani film.
9. „Sunce nad Jadranom“ (1954), redatelj Engels, igrani film.
10. „Mali čovjek“ (1957), redatelj Živan Šukulić, igrani film.
11. „Jedini izlaz“ (1958), redatelji Vicko Raspor i Aleksandar Petrović, igrani film.
12. „Tvornice radnicima“ (1958), redatelj Živan Šukulić, dokumentarni.
13. „Pola stoljeća Hajduka“ (1962), redatelj Branko Majer, dokumentarni.

Ono što su filmskoj glazbi općenito bili **Cammille Saint-Saëns** i **Herman Finck**, hrvatskoj je kinematografiji i filmskoj povijesti bio Tijardović. *Nota bene*, Saint-Saëns smatra se prvim dokumentiranim skladateljem filmske glazbe. Komponirao je za francuski nijemi film „Atentat na vojvodu od Guisea“ iz 1908. godine, jedan od prvih primjera soundtracka.

Važno je napomenuti da se glazba za filmove razvijala tijekom vremena. Ranije, 1904. godine, Herman Finck napisao je prvu poznatu originalnu orkestralnu glazbu koja je pratila nijemi film, i to za Pathéovo izdanje „Marie Antoinette“. Glazba je bila izvedena s orkestrom od više od četrdeset glazbenika.

Splitska legenda

Tijardović je bio vezan uz Split i svojim spisateljskim radom, kao i svojim slikarskim radom, ali ipak ga je u vremenu i prostoru mapirao zvukom. Koga može začuditi da je splitski *wunderkind* bio poklonik Hajduka? Na rođendan Hajduka 21. kolovoza 1926. godine splitski je momak Tijardović posvetio operetu **Kraljica lopte** svojem klubu povodom njegova 15. rođendana.

Djelo je postalo jedinstvenim slučajem u sportskoj povijesti: Hajduk je jedini klub na svijetu s vlastitom operetom. Predstava je slavila uspjehe Hajduka iz 1926. godine i bila je izvedena na improviziranoj pozornici na Starom Placu s bogatim dekoracijama i raskošnom rasvjetom.

Unatoč početnom uspjehu opereta „Kraljica lopte” izvedena je samo šest puta, i to te 1926. godine, premda su postojali pokušaji obnove 1971. godine. Ova opereta ostala je značajan dio Hajdukove povijesti i kulture, čineći ga jednim od rijetkih sportskih kolektiva s vlastitim glazbenim umjetničkim djelom. Možemo reći da je nepravedno izostavljen iz neslužbenog soundtracka kluba u kojemu treba stajati i prije Miše, Olivera, Doris i Vinka Coce. Nadamo se da će mala povijesna nepravda biti ispravljena nakon ovog teksta.

Splićanin je napisao, kako se na Wikipediji pak to navodi, “najzagrebačkiju operetu” pod nazivom „Jurek i Štefek”. Tijekom talijanske okupacije Dalmacije aktivno je bio član narodnooslobodilačkog fronta, ali i predsjednik ilegalnog Gradskog NOO-a i član ZAVNOH-a. Tijardović je bio ključna figura u organizaciji ilegalne izložbe umjetnika povezanih s NOP-om 1943. godine.

Tijekom iste 1943. godine, pridružio se partizanskom pokretu i sudjelovao na Konferenciji kulturnih radnika u Hvaru. Obradio je popularnu splitsku pjesmu **Marjane**, **Marjane** i organizirao koncerte za ranjenike. Po povratku u Split 1944, obnovio je kazališni život u suradnji s Kazalištem narodnog oslobođenja.

Jedan od otaca (glazbene) kulture 20. stoljeća

Ivo Tijardović zadužio je povijest hrvatske glazbe, ali dobrim dijelom i kinematografije, ne kao redatelj, nego prvi filmski skladatelj u zemlji. Njegova filmografija obuhvaća partiture za osam igranih filmova, što je ključan korak u razvoju hrvatske filmske glazbe, premda su nastale u jugoslavensko-njemačkoj koprodukciji.

Njegov filmski doprinos, često zanemaren u usporedbi s njegovim drugim umjetničkim postignućima, nije nužno odigrao važnu ulogu u kinematografiji kao onaj [Alfija Kabilja](#), ali svakako ga smatramo pionirskim.

Prvi među velikima, Tijardović je postao i **prvim predsjednikom Hrvatskog društva skladatelja** 9. lipnja 1945., neposredno nakon završetka Drugog svjetskog rata. Ova prestižna titula konačno potvrđuje njegov status istaknute figure u hrvatskoj glazbenoj sceni kao majstora operetne forme koju je prenio na veliko platno, čuvara tradicijske i folklorne dalmatinske glazbe, a istovremeno izvrsnoga retora, autora, karikaturista, ilustratora i prevoditelja.

Otac HDS-a, filmske glazbe i splitskih opereta Ivo Tijardović je dobio je Nagradu "Vladimir Nazor" za životno djelo 1970, a **napustio nas 19. ožujka 1976. – na Dan očeva.**

Izvori:

[Irena Paulus: Ivo Tijardović — prvi hrvatski filmski skladatelj za strane producente?](#)

[Petra Crnčević: Cantus Ansambl u Hrvatskom domu Split](#)

[90 godina od praizvedbe operete Kraljice lopte](#)

ZIHER.hr

HOĆU NEŠTO DRUGO
IZ KATEGORIJE
"GLAZBA"

su i
jed
Tija

HOĆU NEŠTO SASVIM
DRUGO!

enci,

Va u elektroničkim publikacijama u okviru

... i novinarske izvrsnosti.

(Visited 247 times, 3 visits today)

BE SOCIAL

Komentari